

Västra Skedvi kyrka

Fönsterrenovering 2011–2012

Antikvarisk rapport

Skedvi prästgård 1:20
Västra Skedvi socken
Köpings kommun
Västmanland

Helén Sjökvist

Västra Skedvi kyrka

Fönsterrenovering 2011–2012

Antikvarisk rapport

Skedvi prästgård 1:20
Västra Skedvi socken
Köpings kommun
Västmanland

Helén Sjökvist

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2013

Omslagsfoto: Västra Skedvi kyrka sedd från nordväst. Foto: Helén Sjökvist.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-217-3

Tryck: Just Nu, Västerås 2013.

Innehåll

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Fönsterbågarna	6
Genomförande	8
Resultat	14
Referenser.....	15
Kart- och arkivmaterial	15
Otryckta källor.....	15
Tekniska och administrativa uppgifter	15

Figur 1. Kyrkans läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Inledning

Under 2011–2012 har fönstren på Västra Skedvi kyrka renoverats. Tillstånd till arbetet söktes från Länsstyrelsen som en del av en större fasadrenovering; dnr 433-9344-09. Stiftelsen Kulturmiljövård har stått för antikvarisk medverkan på uppdrag av Köpings kyrkliga samfällighet.

Figur 2. Kyrkans interiör med altarpredikstol. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 3. Kyrkan sedd från nordöst. Foto: Helén Sjökvist.

Bakgrund

Västra Skedvi kyrka stod färdig till det yttre i september 1810 och ersatte då den gamla, medeltida kyrkan.¹ De ursprungliga fönstren hade till skillnad från dagens blyinfattade rutor och taket var täckt med rödtjärade spån. Åren därefter kom kyrkorummet att successivt bli inrett. Slutna bänkkvarter byggdes, färgsatta i ljusblått och vitt. Kyrkan fick en för tiden modern altarpredikstol, med uppgång från bakomvarande sakristia. Den utformades som en grekisk tempelfasad med ett av kolonner buret ljudtak. Sakristian bakom koret var rejält tilltagen, med nästan samma inre höjd som kyrkorummet.

Vid en större upprustning på 1860-talet blev kyrkan till stora delar omputsad och de ursprungliga fönstren byttes ut sedan bågarna ruttnat. Istället insattes nuvarande bågar som har spröjsverk av trä, men rutor av samma storlek som i de tidigare. År 1889 blev långhusets och tornets spåntäckning utbytt mot falsad järnplåt. Ännu större var förändringarna vid förnyelsen 1896. Återigen måste helt ny puts slås på fasaderna som tycks ha varit svårt utsatta för väder och vind. År 1930 genomfördes en stor upprustning av kyrkan efter ett restaureringsförslag av arkitekt Sven Brandel. Hela kyrkorummets golv och bottenbjälklag revs upp. Betongpelare göts på berggrunden och på dessa förankrades nya bjälklag av järn. Kyrkan avfärgades också i en enhetligt gulvit nyans, som kyrkan haft sedan dess. Den senaste stora förnyelsen genomfördes 1975–76, enligt en handling upprättad av arkitekt Bengt Wränge. Fasaderna lagades med KC-bruk och ströks med cementfärg i samma nyans som förut. En ny pardörr blev insatt i västportalen och framför denna byggdes också en ny trappa på betongfundament.

---

¹ Hammarskiöld 2005.

Figur 4. Avmätning av Skedvi by 1751 med kyrkans äldre läge väster om prästgården markerat. Lantmäteristyrelsens arkiv akt T73-16:1.

Figur 5. Den nya kyrkans läge markerat på laga skiftesakt för Skedvi by från år 1855. Lantmäterimyndigheternas arkiv akt 19-vät-82.

Fönsterbågarna

Enligt arkivuppgifter tillkom alltså de nu befintliga fönsterbågarna i samband med en större upprustning av kyrkan på 1860-talet. De gamla fönstren ersattes då med nuvarande träspröjsade fönsterbågar, vilka enligt uppgift målades vita. Fönstrens utformning och indelning lär dock ha behållits. Det tycks emellertid som om den södra fasadens ytterbågar blivit utbytta vid ytterligare något tillfälle medan den norra sidans bågar har en äldre prägel. Innerbågarna tillkom vid den stora renovering som genomfördes 1930.

Skicket på befintliga färglager var på innerbågarna relativt gott. Ytterbågarna var däremot i ett betydligt sämre skick. I synnerhet på södra sidan släppte färgen i stora

flagor, vilket tyder på att någon annan färgtyp än linoljefärg kan ha använts vid senaste ommålningen. Glasrutorna i fönstren hade en blandning av nyare och äldre glas. På norra sidan har bågarna en betydligt mer ålderdomlig prägel än vad södra sidans bågar har. Hörnjärn, gångjärn etc. är av äldre typ. Man har även en äldre typ av montering av fönstren med fyrkantiga muttrar som håller fast fönstret mot en gängad stav.

Träet i bågarna var delvis uttorkat och sprucket. På flera ställen hade pluggen krupit ut.

Figur 6. Äldre smitt beslag på sakristiefönster på norra fasaden. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 7. Norra fasadens fönster med fönstren monterade med fyrkantiga bultar. Foto: Helén Sjökvist.

Genomförande

Fönsterbågarna har strukits med tre strykningar linoljefärg från Engwall och Claeson. Första strykningen utfördes med 40% förtunnad färg, andra strykningen med 20% förtunnad färg och vid sista strykningen ströks färgen helt oförtunnad.

Bågarna ströks exteriört med kulören S7010-Y50R och interiört med kulören S5005-G80Y, lika befintligt utförande. Fönstren i sakristian är interiört målade med linoljefärg i en bruten vit kulör, lika befintligt utförande.

Fönsterbågarna har kittats om där kittet varit löst eller sprucket och där rutan skallrat. Tremcos äkta linoljekitt har använts och bågarna har torkats på verkstad innan målning med linoljefärg. På södra sidan har några bottenstycken på bågarna bytts ut mot friskt virke. Lösa pluggar är urborrade och nya inslagna, där så har behövts.

De moderna kvartslistor som suttit invändigt för att fästa och täta innerbågarna har tagits bort. Istället har innerbågarna skruvats i karmen för att fönstren enklare skall vara öppningsbara. Skruvskallarna som fäster innerrutan har försänkts och målats in i fönsterbågens och karmens kulör för att vara mindre framträdande. Det blev också nödvändigt att bygga på några bågar i överkant då det där fanns stora glipor mot karmen, vilka blev ännu mer besvärande då kvartsstaven på insidan togs bort.

Några glasrutor har bytts ut i samband med renoveringen. Som ersättningsglas har man använt sig av kulturglas, d.v.s. ett halvmodernt draget glas. Nivån ansågs vara skäligen då det inte rörde sig om munblåst glas som skulle bytas.

Något gångjärn på norra sidan har skruvats med ny skruv och dessa skall målas in för att bli mer osynliga.

Fönsterblecken har målats med Isotrol grundfärg och sedan linoljefärg i kulör lika fönsterbågar. Gällande blindfönstren på tornet beslöts att dessa inte skulle målas utan endast rengöras från alger och smuts.

Västporten har renoverats då denna hade omfattande sprickor och var så pass otät att snö kunde blåsa in i vapenhuset. De nedre speglarna plockades ur och sågades upp där de spruckit för att sedan limmas samman på verkstad. Därefter återmonterades de i ramträet på plats. Dörrbladen var tidigare troligen svartlaserade men målades på utsidan med svart linoljefärg enligt samma system som fönstren.

Porten mot norr ansågs vara i så bra skick att ommålning ej var nödvändig.

Figur 8. Södra fasaden, västra fönstret, före åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 9. Södra fasaden, mittersta fönstret, före åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 10. Södra fasaden, exempel på hur pluggarna kryper ut. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 11. Södra fasaden, kraftigt slagande färg och delvis sprucket karmvirke. Foto: Sjökvist.

Figur 12 och 13. Norra fasadens fönsterbågar har en äldre karaktär än södra sidans. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 14. Norra fasadens sakristiefönster, med äldre rötskador i karmbottenstycket. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 15. Sakristiefönster där pluggarna kryper ut. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 16. Sakristiefönster på norra fasaden med äldre beslag. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 17. Fönster över norra porten. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 18. Västporten nyttillverkades i samband med renoveringen 1975–76, men det gamla låset tycks ha återanvänts. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 19. Västporten före åtgärder med spruckna speglar och färg eller lasyr som släpper från kvistarna. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 20. Nedre, vänstra spegeln på västra porten. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 21. Nedre högra spegeln på västra porten. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 22. Fönster inne på verkstad. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 23. Kvarstäv vid innanfönster vilken inte återmonterades. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 24. Sakristians södra fönster. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 25. Mindre fönster i söder på sakristians tillbyggnad. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 26. Fönster på södra fasaden efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 27. Norra sakristiefönstret efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 28. Norra sakristiefönstret efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 29. Fönster på norra fasaden efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 30. Fönster över norra porten efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 31. Fönster på norra fasaden efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 32 och 33. Fönster mot norr efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 34. Sydvästra fönstret i långhuset. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 35. Närbild av sydvästra fönstret i långhuset. Kvartsstaven är borttagen. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 36. Södra fönstret i sakristian efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 37. Norra fönstret i sakristian efter åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

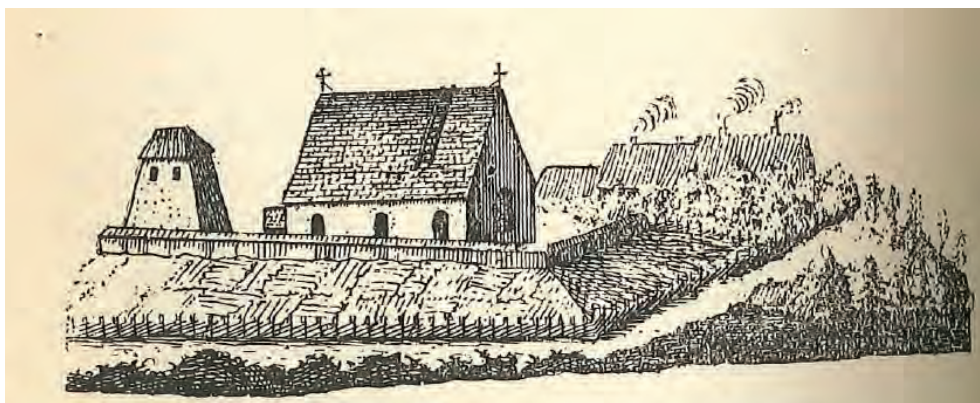
Figur 38. Västra porten efter renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 39. Nedre speglarna på västra porten efter renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Resultat

Renoveringen av fönstren har utförts med ett ur antikvarisk synvinkel gott resultat. Önskemål fanns att använda sig av ett modernt silikonbaserat kitt, men istället valdes ett linoljekitt. Bågarna och porten har målats med linoljefärg från Engvall och Claesson enligt vedertaget system.

På västra porten har sprickorna i speglarna åtgärdats. Redan vid besiktningstillfället kunde dock konstateras att sprickorna tycks kunna komma tillbaka.

Figur 40. Västra Skedvi gamla kyrka och klockstapel avbildad i Graus "Beskrifning öfver Wästmanland" utgiven 1754.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Avmätning av Skedvi by 1751. Lantmäteristyrelsens arkiv akt T73-16:1.
Laga skiftesakt för Skedvi by 1855. Lantmåterimyndigheternas arkiv akt 19-vät-82.

Tryckta källor

Grau, O., 1754. Beskrifning öfwer Wästmanland med sina städer, härader och socknar. Utg. av Västmanlands Allehanda. Nytryck 1904. Västerås.

Otryckta källor

Hammarskiöld, Rolf. 2005. Karakterisering av Västra Skedvi kyrka. Västerås stift.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:	11117
Länsstyrelsen dnr:	433-9344-09
Fastighetsbeteckning:	Skedvi prästgård 1:20
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Västra Skedvi
Beställare	Köpings kyrkliga samfällighet
Projektledning:	Byggkonsult KNSS Köping Alf Kruse
Entreprenör:	JK måleri. Kungsör Elf Snickeri. Kungsör
Antikvarisk medverkan:	Helén Sjökvist Stiftelsen Kulturmiljövård Stora gatan 41 722 12 Västerås